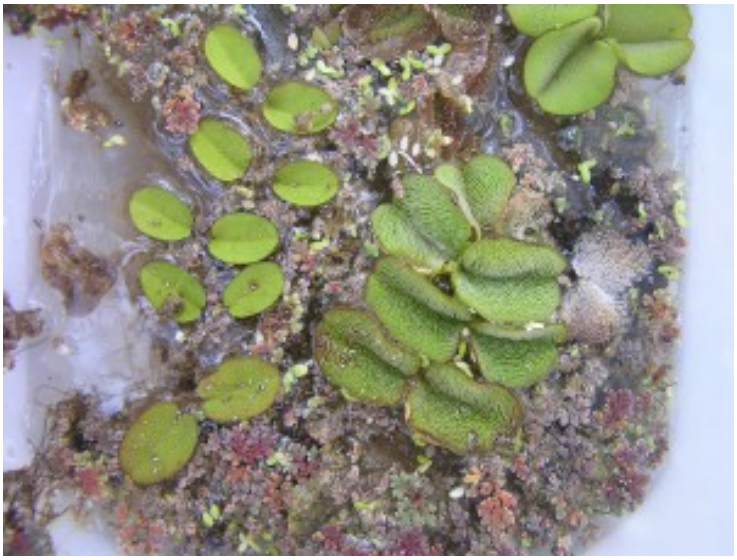
צמחי מים פולשים

ז'אן מארק דופור-דרור *jmdd@netvision.net.il*

תקציר: כולנו כבר מכירים את חסת המים (***פיסטיה צפה*** –*Pistia stratiotes*) ויקינתון המים (***איכהורניה עבת-רגל*** –*Eichhornia crassipes*) הפולשים במספר בריכות ונחלים בישראל. למינים אלו הצטרפו בשנים האחרונות צמחי מים פולשים נוספים שעלולים להיות אף קשים יותר לטיפול בגלל המבנה שלהם: ביניהם שלושה שרכים צפים ומין אחד עם שורשים המשתלשלים עד קרקעית המים. כדאי להכיר אותם ולדווח על הימצאותם בבתי גידול האקוואטיים שנותרו בישראל.

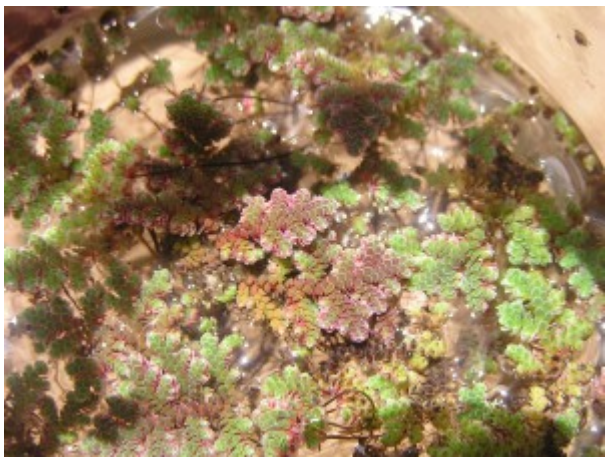
שני המינים הראשונים שייכים לאותו סוג: ***סלביניה צפה*** (*Salvinia natans*) ו***סלביניה גדולה*** (*Salvinia molesta*). שניהם שרכי-מים צפים, הגדלים בר בדרום ברזיל, והמשמשים בארץ כצמחי נוי לבריכות ולאקווריומים. הצמח בעל שני סוגי עלים: העלים הטבולים גזורים ומשמשים כשורשים בעוד שהעלים הצפים על פני המים מקופלים לאורך העורק המרכזי. צמחים אלה קטנים יחסית, סלביניה גדולה מגיעה עד כ-30 ס"מ לכל היתר, ולכן קשה להוציאם מגוף מים נגוע. תוך כמה שבועות הם יכולים לכסות כליל פני גוף מים עומדים, או גוף מים אשר בו זרימה חלשה. ***סלביניה צפה*** נמצאת בארץ מזה זמן מה ואילו ***סלביניה גדולה*** הופיעה בשנת 2009 וכיסתה נפתול גדול למדי של נחל הירקון בגן לאומי מקורות הירקון.

אם אתם נתקלים במיני ***סלביניה*** בישראל חשוב לדווח מיד לעורכי כלנית ולנציגי רט"ג במחוז.

תמונה 1. *סלביניה גדולה (ימין) וסלביניה צפה (שמאל). צילום: ז'אן-מארק דופור-דרור* ©

מין נוסף של שרך פולש צף הוא **אזולה שרכנית** (*Azolla filiculoides*). מין זה הוא בעל גמישות אקולוגית גדולה הבאה לידי ביטוי באזור תפוצתו הטבעי, המשתרע מהקצה הדרומי של יבשת אמריקה ועד דרום אלסקה. כמו שני המינים הקודמים הוא משמש בישראל כצמח נוי. מין זה מאוד בעייתי כאשר הוא מתחיל לפלוש כי פרטיו קטנים מאוד, 2.5 עד 5 ס"מ בלבד ועליו דמויי קשקש רעופים זה על זה באורך 1 עד 1.5 מ"מ בלבד. הצמח מתפשט מהר מאוד ומתרבה באופן וגטטיבי כל עוד גוף המים לא מכוסה לחלוטין. לאחר מכן השרך מתרבה באמצעות נבגים. למעשה, ברגע שהצמח יצר נבגים, קשה מאוד להיפטר ממנו בגוף המים הנגוע. כמו כן, לעומת צמחי מים צפים אחרים, הגודל הקטן מאוד של הצמח מעלה את הסיכון להפצה על ידי עופות מים כאשר חלקים קטנים נדבקים לקרום שבין אצבעותיהם ומועברים ממקום למקום. הצמח פלש למספר מקומות בישראל, ביניהם נחל הירקון וברכת יער שכוסתה באביב 2010. חשוב מאוד לדווח על הימצאות שרך זה אם אתם רואים אותו, גם בגופי מים קטנים מאוד.

תמונה 2. אזולה שרכנית. צילום: ז'אן-מארק דופור-דרור ©

המין הרביעי והאחרון הפולש לאחרונה בישראל בבריכות מים הוא ***אלף-עלה מימי*** (*Myriophyllum aquaticum*). לא מדובר בשרך צף אך צמח זה, שבא גם הוא מדרום אמריקה הטרופית, מתרבה רק באופן וגטטיבי באזורים בהם פולש בעולם. בדומה לקודמים, הוא מסוגל להתפשט מהר ולסתום לחלוטין גוף מים, כפי שקרה בעין נבוריה ובבריכת אלרואי. מדובר בצמח אקווריום שלמרבה הצער עדיין נמכר במשתלות בארץ.
חשוב להבדיל בין המין הזר הפולש לבין מין מקומי של ***אלף-עלה***, הגדל בר בעמק החולה והוא ***אלף-עלה משובל*** (*Myriophyllum spicatum*). לעומת המין המקומי, ל***אלף-עלה מימי*** עלים זקופים ובולטים מעל פני המים עד לגובה של כ-15 ס"מ.
הטיפול בצמח מסובך ופינוי מכאני דורש הקפדה מרבית היות והשארת גבעול אחד קטן עלולה לאפשר לצמח להתאושש ולהתפשט מחדש. יש עדיין מעט מקומות בהם התפשט ***אלף-עלה מימי*** ולכן יש עדיין סיכוי למנוע פלישתו לגופי מים נוספים בישראל. לשם כך נדרשת ערנות ויש לדווח מיד על כל תצפית של צמח זה.

תמונה 3. אלף-עלה מימי כפי שצולם בבריכת אלרואי באפריל 2014. צילום: ז'אן-מארק דופור-דרור ©

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: דופור-דרור, ז'.מ. 2014. צמחי מים פולשים, כתב-עת כלנית מספר 1.
https://www.kalanit.org.il/?p=279